

VIVIPARUS CONTECTUS (MILLET, 1813) IN DE LIEMERS
ALS GOLIATH

door

J.G.J. Frentrop

In een voorgaand artikel over Liemerse mollusken heeft de lezer kennis kunnen nemen van één onzer kleinste zoetwatermollusken, n.l. *Potamopyrgus jenkinsi* (Smith, 1889), ofwel Jenkins' brakwarterorentje, alias het torenmaagdje. Daarvan zij nu meteen vermeld dat zij inmiddels ook is aangetroffen in de Waal bij Dodewaard en in de Rijn bij Wageningen.

Maar thans wordt juist de grootste van onze zoetwaterslakken ten tonele gevoerd. Het betreft *Viviparus conlectus*, de spitse moerasslak. Men kan tegenwerpen, dat niet alleen haar zuster *Viviparus viviparus* (Linnaeus, 1758), de stompe moerasslak en *Lymnaea stagnalis* (Linnaeus, 1758), de gewone poeislak ook zo groot kunnen worden. Maar daar gaat het nu juist om, want de maximale afmeting blijkt in uitzonderlijke gevallen groter te zijn, dan vele auteurs opgeven. Daarmede overtreft zij haar rivalen.

De volgende auteurs geven als maximale hoogte en breedte van *Viviparus conlectus* de volgende maten op:

Brohmer e.a.	41 - 43 mm
Van Benthem Jutting	44 - 33 mm
Janssen e.a.	45 - 34 mm
Glöer e.a.	49 - 31 mm

U kunt zich de vreugde voorstellen, toen ik op 25 februari 1959 aan de Oude Waal bij Herwen in de gemeente Rijnwaarden een leeg huisje vond van 54,4 mm hoogte en 41,3 mm breedte.

Mevrouw Van der Feen-Van Benthem Jutting zei me toen, dat zo'n reuzenexemplaar gevormd kan worden door parasitaire aantasting van de geslachtsorganen.

Het was opnieuw een verrassing, toen ik op 4 oktober 1985 vrijwel op dezelfde plek, weer zo'n Goliath vond van exact dezelfde afmetingen. Het betrof een levend exemplaar, maar ik heb het dier niet kunnen onderzoeken op parasieten.

Bij het exemplaar van 1959 zijn de afstanden van de grovere groeilijnen op de laatste winding nu eens enige malen achtereen kort (2 à 3 mm), daarop weer een keer langer (7 à 20 mm). Het is het gebruikelijke ritme van de groeischok in de zomer in afwisseling met de groeiperioden in de andere jaargetijden. Dit verschijnsel kan men aan vrijwel alle schelpen zien van onze zoete wateren.

Bij een parasitaire aantasting, zoals boven beschreven is, zou men ook een verstoring van het ritme der groeilijnen verwachten. Dat is echter niet het geval bij de gevonden reuzen.

Bij het exemplaar van 1985 zijn de tussenruimten van de groeilijnen van de laatste winding wat minder gevarieerd en is de zomerse groeischok niet zo hevig. De kleinere groeilijnen liggen 2 tot 5 mm van elkaar verwijderd, de grotere 9 tot 12 mm.

Niet alleen de grootte van de schelpen, maar ook het aantal groeilijnen duidt erop, dat het om heel oude exemplaren gaat, waarvan

ik de leeftijd toch gauw op een jaar of tien zou schatten. Maar het zou mij niet verbazen, als deze dieren wel vijftien jaar oud waren.

Wellicht is het biotoop, waarin deze moerasslakken leven, uiterst geschikt voor hen. Ze zijn aangetroffen in een oude rivierloop met water van goede kwaliteit, met een bodem van vette klei, maar ook van zand en allerhande mengsels van deze grondsoorten. Het dwarsprofiel vertoont zeer flauwe, maar evenzeer steile hellingen.

Er zijn nog vele andere abiotische factoren in grote verscheidenheid aanwezig, zoals b.v. stroming, golfslag en temperatuur. Een scale van interessante plantengemeenschappen weerspiegelt dit rijke en afwisselende biotoop. Daaronder is wel het meest karakteristiek het *Nymphoidetum peltatae*, de associatie van de gele watergentiaan. Dit plantengemeenschap komt nergens ter wereld zo uitbundig tot ontplooiing als juist hier in het rivierengebied in het middenoosten van ons land.

Uiteraard deelt ook de fauna mee in deze rijkdom en niet in het minst de malacofauna, waarvan de uitzonderlijke ontwikkeling van de spitse moerasslak een exponent kan zijn.

Literatuur

- BENTHEM JUTTING, T. VAN, 1933. Fauna van Nederland. Leiden.
 BROHMER, P., P. EHRMANN & G. ULMER, 1956. Die Tierwelt Europas. Leipzig.
 DORSMAN, L. & A.J. DE WILDE, 1929. De land- en zoetwatermollusken van Nederland. Groningen-Den Haag.
 GLÖER, P., C. MEIER-BROOK & O. OSTERMANN, 1985. Süßwassermollusken. Hamburg.
 JANSSEN, A.W. & E.F. DE VOGEL, 1965. Zoetwatermollusken van Nederland. Den Haag.
 WESTHOF, V. & A.J. DEN HELD, 1969. Plantengemeenschappen in Nederland. Zutphen.